

застосування в подальшому. Текст законопроекту перезавантажений надлишковими словами та навіть реченнями, що підвищує ризик неправильного тлумачення, різночитання або однорідності в його застосуванні. Однак, наукові дискусії з обговорення нововведень до КК тривають, тож залишається лише побажати його розробникам плідних думок та вдалих наукових ідей в роботі з удосконалення положень кримінального закону та формулюванні їх з урахуванням принципів демократизації, гуманізації, посилення захисту прав і свобод людини, та відповідно до вимог міжнародно-правових актів.

Боровенко Володимир Микитович,
доцент кафедри кримінального
права, кримінального процесу
та криміналістики Національної академії
СБ України, кандидат юридичних наук,
доцент

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ В КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ: ДОСВІД КОНТИНЕНТАЛЬНОЇ РОДИНИ

Цілком доречно Баулін Ю.В. підкреслює, що сучасна теорія і практика запобігання та боротьби зі злочинністю уже давно не тішить ілюзіями стосовно того, що єдиним основним засобом в цій сфері є виключно право [1, с. 878].

По-перше, чинний КК України на сьогодні містить низку антиконституційних норм (зворотна чинність) та інститутів (звільнення від кримінальної відповідальності, кримінальне правопорушення та кримінальний проступок); колізійних норм («юридична особа» – не визначено поняття, конститутивні ознаки та види; «посадові особи іноземних держав які здійснюють функції держави...(у себе дома!)» →) (ч. 4 ст. 18), – а вони ж мають імунітети!, а також інші некоректності – (НМДГ – 17 грн. – рахуємо через «прожитковий мінімум», а не як сказано: «цього Кодексу» (ч. 2 ст. 53); чого варті «вори в законі» та «злочинна спільнота» (ст. 255)!) тощо. Все це наслідок безсистемного і некваліфікованого втручання в систему чинного законодавства.

Саме тому майбутній КК України має бути виваженим, самостійним, теоретично та термінологічно витриманою збіркою правоохоронних норм із самостійним предметом правового регулювання, що відповідатиме сучасним невідчужуваним інтересам особи, суспільства та держави.

По-друге, заходи безпеки в кримінальному праві більшості закордонних держав переслідують мету загальної превенції, нейтралізацію або ресоціалізацію особи. Зокрема, Яценко С.С. визначає заходи безпеки як реакцію держави на суспільно небезпечне діяння, передбачене як протиправне, спрямовується на попередження і припинення порушеного права..., з метою усунення передумов криміногенної ситуації, попередження вчинення такою особою нових суспільно небезпечних діянь [2, с. 29–35].

Заходів безпеки в чинному КК України немає, оскільки є основні та додаткові покарання (ст. 51 та 52). Однак, є норми, які в загальному вигляді схожі з ними: (з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу...; повідомляти цей орган про зміну місця проживання, роботи або навчання (ч. 1 ст. 76); інші обов'язки та заборони (ч. 2 ст. 76 та ст. 91-1); просити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого; не виїжджати за межі України без погодження...; працевлаштуватися..., якщо йому буде запропоновано відповідну посаду (роботу); виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою; пройти курс лікування від... захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб; дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля (ч. 3 ст. 76); ПЗМХ (ст. 84, ст. ст. 92–96-1) та ПЗВХ (ч. 2 ст. 105), котрі не є покаранням, але переслідують превентивну мету. Однак, цей напрямок діяльності потребує більш глибокого і системного опрацювання, створення спеціально уповноваженого позаправоохоронного органу, із залученням громадськості, проведення соціально-профілактичної та виховної роботи у відповідному криміногенно небезпечному середовищі.

КК Франції заходів безпеки не знає, але є норми, спрямовані на попередження злочинності – відстрочка виконання покарання з режимом випробування (ст. 131-10): явка за викликом судді з виконання покарань або призначеного соціального працівника; відвідини соціального працівника і надання йому відомостей або документів, необхідних для здійснення контролю за засобами існування засудженого і контролю...; попередження соціального працівника про зміну свого місця роботи, проживання або будь-який від'їзд, тривалість якого перевищує 15 днів, і повідомлення про своє повернення; одержання попереднього дозволу судді з виконання покарань про будь-який виїзд за кордон тощо (ст. 132-44). При

застосуванні відстрочки виконання або призначення покарання із поміщенням в режим випробування чи відстрочки виконання покарання, з покладанням на нього обов'язку виконувати працю в суспільних інтересах застосовуються заходи контролю, допомоги або сприяння зусиллям засудженого у ресоціалізації (ст. 132-43–132-46).

Крім того, суддя може покласти на засудженого низку обов'язків: здійснювати визначену професійну діяльність; пройти курси освіти чи професійного навчання; підпорядковуватися заходам медспостереження, лікування чи догляду; підтверджувати свою участь у сімейних витратах, регулярно виплачувати аліменти; відшкодовувати збитки, завдані злочинним діянням; утримуватися від водіння транспортних засобів деяких категорій...

До неповнолітніх застосовуються: заходи виховного характеру (в умовах повної свободи: передача на виховання родині, або особі, що заслуговує довіри, або службі соціальної допомоги дитинству); заходи нагляду, що включають спостереження за умовами життя неповнолітнього, його поведінням, оточенням тощо; поміщення неповнолітнього в інтернат (державний або приватний, медичний або медико-психологічний, зі строгим спостереженням або коригувальним вихованням) – залежно від особи неповнолітнього.

В КК ФРН такими заходами є «заходи виправлення й безпеки» – поміщення до психіатричної лікарні (§ 20–21, 63) та установи для алкоголіків або наркоманів (§ 64 і § 67, § 71), превентивний висновок та ув'язнення, встановлення нагляду (§ 67b, 67z, 67d, 68b). Особливе місце в цій системі посідають позбавлення права керувати автотранспортним засобом (§ 69), заборона на професію, позбавлення свідництва на полювання, заборона на утримання тварин, ПЗВХ для неповнолітніх тощо (§§ 9, 14, 61–63).

Наприклад, превентивний вирок м. б. призначено, коли: особа повинна бути засуджена за навмисне злочинне діяння на строк не менш двох років; на додаток особа вже двічі засуджувалася за навмисний злочин, щоразу до покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менш одного року і за попереднє відбула покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менш двох років або до нього вже застосовувалися такі заходи (§ 66, 67d, § 67e, § 68–68g).

Заборона на професію (§ 70–70 b) м. б. застосована за протиправне діяння, за яке особа була засуджена, оскільки його

неосудність доведена або не виключається; діяння вчинене особою при зловживанні своєю професією (лікар або педагог), ремеслом або при грубому порушенні посадових обов'язків; загальна оцінка поведінки такої особи свідчить про ймовірну небезпеку у подальшому занятті даною професією або ремеслом. Заборона вводиться за вироком суду на термін від одного до п'яти років, однак м. б. і безстроковою, якщо «можна чекати, що максимальний установлений законом строк для запобігання вихідної від імені небезпеки є недостатнім» (абз. 1 § 70).

Третє, Бандурка О.М. та Литвинов О.М. цілком доречно зауважують, що події останніх років суттєво інтенсифікували криміногенні загрози: у 2014–2015 рр. майже на 90 % зросла кількість особливо тяжких злочинів проти особи та власності, злочинів проти основ національної безпеки України – у 65 разів (кожен другий – посягання на територіальну цілісність, кожен 8 – державна зрада, кожен 9 – диверсія), злочини, пов'язані з незаконним позбавленням волі та викраденням людини у 7 разів, а терористичного характеру – у 293 рази і тому все це диктує вжиття комплексу нових невідкладних заходів, спрямованих на адаптацію превентивної практики до нових викликів [6, с. 99].

Отже, в новому КК бажано запровадити більш широку систему заходів кримінально-правового впливу: основні та додаткові види покарання, примусові заходи медичного та виховного характеру, що не є покаранням, а також можливо доповнити і заходами безпеки (превентивне ув'язнення; позбавлення водійських прав; заборона на професію; суспільно корисна праця; контроль за способом життя та засобами існування; заборона на зброю та предметами вилученими із вільного обігу; позбавлення дозволу на полювання; обмеження в пересуванні; позбавлення права відвідувати певні місця; утримуватися від появи у питних закладах; не відвідувати засуджених-співучасників; позбавляється права займати посади, пов'язані з державним управлінням або користуватися правами, отриманими в результаті публічних виборів; заборона на здійснення публічної громадської або політичної діяльності; ліквідація юридичної особи; заборона на здійснення фінансових операцій або залучення заощаджень населення; афішування судового постанови або поширення інформації про особу у ЗМІ; заборона на в'їзд та висилка за межі держави іноземців тощо). Зазначені заходи, спираючись на КК, могли б стати застереженням і попередженням особи про неприпустимість

суспільно небезпечної поведінки в подальшому, переслідуючи профілактичну мету: невчинення, окремими особами схильним до протиправної поведінки, суспільно небезпечних діянь. Застосування таких заходів можливе виключно за вироком (ухвалою) суду, а не посадової особи, держінспекцій, нацрад та інших позасудових органів.

Список використаних джерел

1. Баулін Ю.В. Вибрані праці / Ю. В. Баулін / Х.: Право, 2013. 928 с.
2. Станіслав Яценко Заходи безпеки у кримінальному праві: порівняльно-правовий огляд // Кримінальне право: Юридична Україна. 9 10/2016. с. 29–35.
3. Кримінальний кодекс України // ВВР України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
4. Кримінальний кодекс Французької Республіки / під ред. В.Л. Менчинського. Переклад на українську мову К.І. Мазуренко. К.:ОВК, 2017. 348 с.
5. Уголовный кодекс ФРГ / Пер с нем. М.: ИКД «Зерцало-М», 2001. 208 с.
6. А.М. Бандурка, А.Н. Литвинов Понятие и содержание специально-криминологического предупреждения пре ступлений // Вісник криминологічної асоціації України. 2016. № 2 (13). с. 99–106.

Вартилецька Інна Анатоліївна,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ПРОЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ:
НЕОБХІДНІСТЬ, ДОЦІЛЬНІСТЬ, ОБҐРУНТОВАНІСТЬ
ЗМІНИ ПОРЯДКУ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ
ЗА НЕЗАКІНЧЕНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ**

В чинному Кримінальному кодексі незакінчене кримінальне правопорушення має дві стадії: готування та замах на кримінальне правопорушення, які відрізняються як характером вчиненого протиправного діяння, так і особливостями його результату. У зв'язку з відсутністю суспільно небезпечних наслідків діяння на стадії готування та замаху визнаються менш небезпечними, ніж закінчене кримінальне правопорушення. У зв'язку з цим ст. 68 КК містить норми, які диференціюють терміни та розміри покарання за незакінчене кримінальне правопорушення, встановлюючи формалізовані межі покарання за готування та замах.